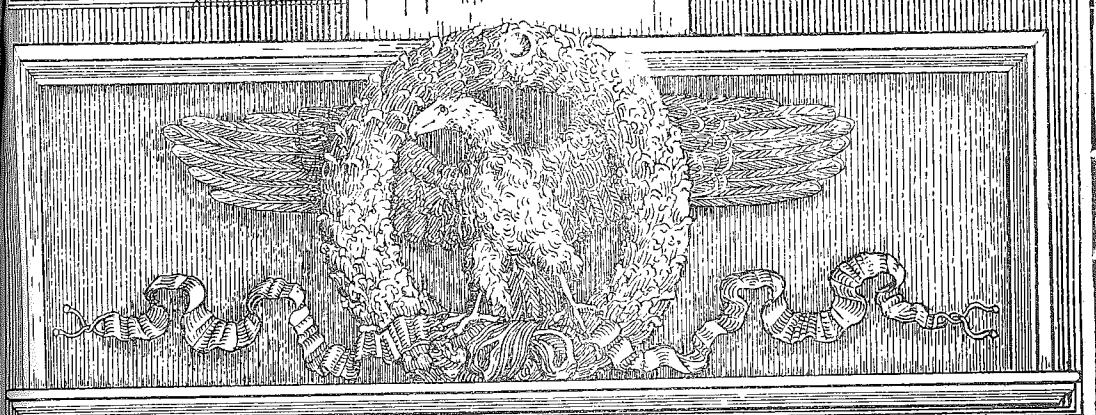

ALMA ROMA

QVIDQVID NON
POSSIDET ARMIS
RELLIGIONE
TENET

Pro "ALMAE ROMAE,, Sociis

apud Commentarii Administratorem opuscula latine scripta venum dantur
pretio quod sequitur:

IOSEPHI FORNARI Communia vitae. Phrases et formulae ad latina coloquia instituenda:

Fasc. II: *Voces animalium, De officiis.* – Lib. 3,00.

IOSEPHI FORNARI Fridianus et Francisculi prandium, Milesiae fabulae scenis accommodatae apud ephebea facile agendis. – Singulae lib. 2; ambae lib. 3.

HERMINII IACOBELLI In campo latinitatis novi flores. – Si tegumento solut. lib. 4; si xyлина structura aureoque titulo decorat., lib. 5.

I. B. FRANCESIA Euplius, Ad Romam, Actiones dramaticae. – Singulae lib. 1,50.

(*Iis vero qui extra Urbem hos libros mitti iubeant, addendum erit publici cursus pretium, iuxta normam libell. 0,60 pro singulis exemplaribus.*)

Pro lectoribus novisque sociis, qui **integralm ALMAE ROMAE Collectionem** habere cupiant ab anno MCMXIV ad expletum annum MCMXXII paucorum exemplarium quae supersunt pretium constituimus libellorum 225 pro Italia; pretium duplicatum, libell. scilicet 450, pro exterritentibus, suae pecuniae valorem maiorem habentibus, quam ut Italicae pecuniae valor nunc est.

Hae vero collectiones, adiecta in litteris pecunia per nummariam syngrapham (vulgo *chèque*) in Urbe exigendam, *recto tramite*, requirendae sunt ab **ALMAE ROMAE** administratore (*Roma, 12, Via del Governo Vecchio, 96*): quod enim pretium positum est non sinit ut foenus aliquod bibliopolis, vel mediatoribus quibusvis rependi possit.

ALMA ROMA

LATINITATIS PRAECONIUM SINGULIS MENSIBUS EDITUM

Pretium annuae subnotationis est pro Italia libell. 12; pro Anglia shell. 12, $\frac{1}{2}$; pro Batavia flor. 7,50;
pro Hispania peset. 15; pro Civitatibus Foederatis Americae septentrioualibus et Canada doll. 3; pro
Helvetia franc. 15; pro ceteris nationibus summa italicas lib. 20 exaequans; ante solvendum rectoque
tramite mittendum ad IOSEPHUM FORNARI doctorem, *Romant, 12, Via del Governo Vecchio, 96.*

PIO XI P. M.

SUPERNAE LUCIS ET PACIS VINDICI

ALTERO EXEUNTE ANNO

A SUMMO CHRISTIANORUM MAGISTERIO SUSCEPTO

D. VI. MENS. FEBR. MDCCCCXXIV.

*Altus sol vitae, qui, qua late patet orbis,
illustras radiis cuncta salutiferis,
nil tu, per maria ac terras, miraberis usquam
splendidius cathedra, vera docente, Petri,
cinctus ubi PIUS UNDECIMUS diadematate trino
aethereum toto fundit in orbe iubar.
Terrenas, quas nox peperit, sol discutit umbras;
errores stygios dissipat ore PIUS.*

*Quae nuper tonuere, silent nunc fulmina belli;
at stabili nunquam pace fruetur homo,
Pontificis nisi Romani documenta paterna
excipient populi belligerique duces.*

*Tum, delapsa polo, nobis Pax alma redibit;
mutua tum sibi Ius oscula Paxque dabunt.
Annuat hisce tuis, PIE, votis Conditor orbis;
Pacifer et terram Christus ubique regat!*

Mediolani.

CAESAR MAMBRETTI.

DE NIMIO STUDIORUM LABORE IN ADOLESCENTIBUS

Dum non apud Italos unos nos, ex novis rerum condicionibus recens factis, studiorum ratio immutatur, iuvat maxime quaestionem illam iterum agitare, de congruo, ut ita dicam, labore adolescentibus in studiorum curriculo dispertiendo. Non semel enim tum a magistris et scholarum moderatoribus, tum a medicis vel philosophis est audita querela, sive pueris, sive adolescentibus aut iuvenibus studiis operam dantibus, detrimentum valetudinis et ingenii contingere, vel imminere gravissimum; idque ex refertis nimis atque late congestis studiorum argumentis gigni, quae aetati impar onus ita efficiant, ut deinceps altiores investigationes et studia aggredi impossibile saepe iis fiat.

Iam suo tempore Herbertus Spencer non tam de infastis tot malis, quae ex scholarum disciplina exsurgerent, mirabatur, quam de mira iuvenum virtute, qui ea tolerarent; deinde autem, a. MCCCCLXXXIII, Ioannes Forbes, tristi experientia edoctus, scholarum regiminis hos praecipuos esse fructus animadvertebat, virium imbecillitatem, pallentem vultum, infirmam plerumque valetudinem, ipsiusque mentis haud praeiudicia leviora. Adolescens enim nimis notionibus, quam deceat aetatem, quasi vi refertus, congenitam sibi aciem remittit, quum - et id etiam Spencer notaverat - optima sit computatrix natura, quae cum hinc videat se nimis oppressam et obrutam, ita ut vires insuetas impendere ad onus cogatur, mira fidelitate inde detrahit.

Nemini itaque est obliviscendum, hominis vires pro quavis aetate esse certis limitibus definitas, quas iuvat proinde prudenti et congrua exercitatione roborare; ea tamen lege, ut nec paululum quam par-

est exercitationes ingravescant, nisi periculum consumptionis quam proxime imminentis placeat animadvertere.

Inde plures morbi, quorum praecipua adnotabimus.

Atque in primis oculorum, qui ex deficiente quidem, vel male directo diei lumine, vel ab informibus notis, vel contagio provocantur; plerumque vero ex nimis diurno studio; quod maxime de myopia, post annum primum in schola productum, experientia constat.

Praeterea vertebrarum dorsalis columna facile in unum vel alterum latus aliquantulum flectitur, et costarum ossa deformantur, et humeri a naturali situ recedunt. Horum sane exempla ex trecentis et quinquaginta exploratis iuvenibus ad duos supra sexaginta, ex totidem vero puellis ad centum et quinquaginta a Guillaume medico observata atque enumerata fuere. Virchovius autem atque Eklemburg scoliosim, idest columae vertebralis flexionem in latus, inter annos in scholis absumptos enasci et progreedi tuto opinatis sunt; immo in Helvetia et in Russia inter frequentiores adolescentium deformitates illae fuerunt inventae.

Broca, medicus et ille illustris, certis iam experimentis eruditus, cerebri calorem vel levissimo studio per gradus soveri repperit, admotisque statisticis, quas vulgo dicunt, tabulis, epistaxim, capitis dolores, cerebri inflammations, atque huiusmodi cetera, discipulos communiter aggredi animadvertis. Quin etiam plerique sunt, qui, sive nimio mentis labore, sive periculi quotannis ineundi angore maximo, huiusmodi infirmitates contrahi asserant.

Nec satis; nam defatiganti huic nimio mentis studio animi morbi merito tribuuntur, ut *hyperesthesia* et *neuropathia*, quibus vel iuvenes vel magistri et doctores afficiuntur; eos inter, infirmitas pessima, consumptio illa cerebralis, qua ad mentis imbecillitatem viri ac mulieres redacti,

qui vis non modo studii, sed et levissimae cogitationis impares evadunt, et amennit domus magis in dies adimplent. Sane, vis illa insueta, quae tenellis adhuc vel ineptis mentibus infertur, ut intellectus nondum ad studia maturus indigestis praecipitis compleatur, cerebri aciem cito defatigat et obtundit. « Prodigiosos pueros vidi - ait optime Fossangrivus - qui veluti Picus e Mirandula decimo nondum aetatis anno ab obstupentibus magistris et proximis celebrabantur; at cito mentis ineptitudo praecocis tanti laboris pretium fuit ».

Quibus, aliisque, quae brevitatis causa omittimus, perspectis, opportuna non semel invocata lex est, qua ante studia ineunda, delectus quodammodo tironum indiceretur, prout in militaribus assolet, atque inepti omnes acie ingenii vel nimis imbecillis viribus, repellerentur, ne maiorem sibi noxam studiorum labore irrogarent. Verum ex ipsa studiorum ratione remedium potius deducendum nobis videtur; ut scilicet acclinior et planior iuvenibus studiorum via sternatur, per quam, cumulandi disciplinas easque indigesta mole adolescentibus proponendi ratione omnino amandata, possint, aetate aucti, altiora intactis viribus aggredi et in humanae societatis bonum ea impendere dona, quae ex rationabili scholarum ordine non dissipata, sed vere roborata retulerint.

R. S.,
Medicinae doctor.

De numerosa latina oratione¹

Quinctilianus item trochaeum et pyrrhichium, qui paeana conficiunt, optimo cadere existimat, ut: « Quanta eos a plebe romana maneret invidia »; quem tamen

¹ Cfr. fasc. sup.

pedem Cicero dicit vigere in principio; in fine iacere.

Bacchius, qui est ex brevi et duabus longis (v - -), etiam geminatus recte concludit, ut: « Quae ratio fuit, ut ab homine tibi amicissimo venenum timeres? ».

Trochaeus quoque non solum geminatus, ut diximus, sed etiam spondeo praecedente, recte cadit, ut: « Quod hic potest, nos possemus ».

Item pyrrhichius inter duos trochaec, ut: « Scipio suos omnes virtute superavit ».

Drochimum, qui est quinque syllabis, prima brevi, duabus longis, brevi, longa (v - - v -), existimat Cicero, si semel ponatur, esse non malum, ut: « Amicos te-nes »; quamquam magis numerus, quam pes propter multitudinem syllabarum videri potest.

His vero clausulis si oratio variabitur, fiet ut et capiat lectorem, et satietati occurrat.

Quamvis autem fluere ita debeat omnis oratio, ut numeris quibusdam incedere videatur, diligentia tamen illa et ratio numerorum tribus in locis potissimum adhibenda est: quum aliquid laudare ornatius volumus, ut fecit Cicero in secunda accusationum in Verrem de Siciliae laudibus; aut quum narrandum est aliquid, quod plus dignitatis habeat, quam doloris, ut idem in quarta de Aetnensi Cerere, de Segestana Diana, de Syracusarum situ fecit; aut in amplificationibus et commiserationibus, ut idem pro Milone, pro Ligario et aliis iudiciis quamplurimis dixit. Tametsi se conatum esse et voluisse id assequi fatetur, nescire tamen se an sit consequitus; neque diu retinendam eam formam numerose dicendi idem Cicero arbitratur; sed transeundum ad ea, quae Graeci κόμματα et κῶλα vocant, nos « incisa » et « membra » appellamus: his oratio pulcherrime distinguitur. Sunt autem haec incisa breves quaedam orationes, quae vel interrogant, vel respondent, vel confutant, vel in-

dignantur, vel pronunciationem suspendunt, quale est illud apud Ciceronem: «Domus tibi deerat? At habebas. Pecunia superabat? At egebas». Haec vulgo incisa dicuntur; quae quidem danda opera est, ut quam aptissime cadant.

Membra vero sententiae longiusculae sunt, quae quibusdam quasi nodis inter se connectuntur: «Incurristi amens in columnas, in alienos insanisti...»; sequitur deinde quaedam quasi columna, quae superiora continet, et comprehensio nēm concludit: «Depressam, caecam, iacentem domum pluris quam te, et quam fortunas tuas exstimas!». Quae quidem comprehensio dichoreo finitur; superiora membra spondeo optime terminantur.

Historia, ut Quintilianus scribit, non tam finitos numeros, quam orbem quemdam contextumque desiderat; nam omnia eius membra connexa sunt, et ipse rerum gestarum ordo per se lectorem capit ac detinet, propterea cum in omni scribendi genere, tum in historia vel maxime, quae rerum notitiam pollicetur, servanda perspicuitas est, atque omnis compositionis affectatio fugienda. Quo quidem in virtute maxime versari videtur Suetonius, qui dum brevis et non vulgaris esse voluit, obscurum se et nimis affectatum reddidit.

Omnis igitur oratio candorem quendam et sponte fluentem cursum habeat necesse est, qui non numerosus sit et similis numeroso: nihil enim est peius ac turpius quam si artificiose numeros consuetari more poetico videamus; nihil contra pulchrius atque artificiosius, quam quum ars in omni scribendi genere minime apparet, totaque compositio naturae quam maxime se accommodet. Quam quidem rem duabus nos rebus maxime consequemur: lectione, et scriptione.

Lectio non varia quotidie et diversa, sed simplex et unius generis esse debet, eiusque praesertim scriptoris, cuius in scribendo esse similes volumus: multum

enim Plinius ait legendum esse, non multa. Eum autem esse Ciceronem nemo dubitat: ille enim se profecisse sciat - ait Quintilianus - cui Cicero valde placebit.

Quod si historias scribere velimus, Caesar et Sallustius in primis legendi et imitandi occurunt. Livius quoque, tametsi diversum ab his scribendi genus habeat, obtinet tamen in suo genere principatum: miram enim in scribendo maiestatem praesert. Neque Curtius repudiandus videtur; proxime enim ad superiores illos accedit.

Exercitatio autem multiplex est: unusquisque enim suo genere delectatur. Sed illam primam atque utilissimam iure meritoque commendatur, ut epistolas in omni materia frequentissimas conscribamus, atque illis quodammodo vires quasi in campo aliquo comparemus: possumus enim illis omne scribendi genus experiri, et nos quasi ad veram pugnam praeparare.

Illa deinde optima exercitatio appetet, ut historias, sive communi lingua scriptas, sive barbare atque inornate compositas, latine reddamus. Nonnulli etiam latine scriptas in compendium redigunt, vel aliis verbis componunt; quae quidem si ex soluta oratione in solutam item orationem fiant, admitti posse nobis videntur; sin ex poëmate, pessima ac vitiosissima: alia est enim ratio poëmatis, alia solutae orationis.

Danda itaque opera est primum, ut optimum quemque imitandum nobis deligamus, deinde ut diutissime his, quibus dimicimus, rationibus exerceamur. Quae autem superius tradidimus pracepta ita teneamus, ita servemus, ut intelligamus neque sine his magnopere valere exercitationem, neque illa sine exercitatione multum ad scribendum conferre. Quod si ea cum exercitatione adsidua coniunxerimus, vetustam illam et perfectam scribendi rationem, qua illi, quos maxime admiramus, veteres utebantur, optime, ut est sperandum, atque absolutissime consequemur.

I. A. B.

DE IESU CHRISTI PASSIONE

Augustae Taurinorum
insigniter ex vero effecta.¹

IV.

Haud deerunt fortassis, qui me prolixiorum incusent in enucleanda insigni Taurinensi actione de Christo Patiente in urbe Ierusalem atque in me haud perperam aculeata illa Vergilii verba immitant: «Eia, age, segnes rumpe moras!». Quae verba, vel potius verbera, me ad festinandum sollicitant, etiamsi saepe saepius haec mihi excusans scribenti memorem:

Curre, nec incepturn turba moretur iter!

Quid addam? Me peccasse fateor! VENIAM attamen dabis, si vel tantillum reputes, viam longam admodum esse, rebus et satis pulchris confertam, quae, meo iudicio, essent omnino dicenda, eaque memoratu dignissima.

Posteri enim, aiunt, haud ita multo post, scire enixe postulabunt, quonam modo, hoc nostro tempore rebus sacris importuno et profanis inhaerentes, tot spectatores, licet multis negotiis pressos, per plurimos dies undique in theatrum irruisse, ut eadem actione adsidue fruerentur, iisdem personis agentibus, et modo pluvii perpetuis turbatos et modo radiis solis perustos, quum rapidus torrens sicut tenuis Sirius Indos ardebat, nihilominus, in proposito manentes et numerosiores in dies actores adsiduis maioribusque plausibus accipere atque ad sidera tollere.

En facile responsum. Quidquid in frequentissimo theatro recentiores spectaculorum magistri facere consueverunt hoc tum scenarum apparatu, tum vestium elegantia ac demum personarum numero

absque parsimonia perficiendum esse curarunt. Quae propterea rerum dicendarum multitudo, quae insuper uno eodemque temporis momento, ac prope incredibili celeritate nunc oculis sunt arripienda, et ipsa immensa actionis congeries spectatorum mentem prope modum obtundunt... Hinc, quo facilius rem omnem mente assequi possint, pluries ad theatrum itandum, ut omnia et singula connectantur.

Neque res taedium, maiorem potius dulcedinem animis generabat. Quum vero per noctem agebatur, et operarii officinatores, negotiis absoluti, hoc quoque delicio frui poterant, animorum etiam voluptas crescebat, tum ob magnum noctis silentium, tum ob faciliorem sensuum illusionem.

Omnia enim hominum recentiora inventa de *electricitate*, mirum in modum ad animos alliciendos amice conspirant, et omnes propemodum artes videntur, sororio veluti vinculo coniunctae, pulchriorum suavitatem afferre.

Quot simul machinae tacitae adhibebantur! Quae lucis varietas, quaeque rerum maxima virtus! Modo enim pallida erat, modo rubra, aliquando, ut res postulare videbatur, ex singulis actionis argumentis, at semper aptissime! Hinc inde reflectoriae machinae immensum veluti lucis pelagum super actoribus, et mira omnium animorum voluptate assidue iniciunt, quum «lunam in nimbo nox intempesta tenebat». Haec erant dicenda antequam ad *tertium actum* laborantes progredimur.

En tandem Iesus solus ad Olivaram hortum moestissimus accedit, ibique gravi terrore perculsus, orans, sudore sanguinis madescit. Ter sollicitus discipulos e somno excitat, dum e caelo Angelus eum solaturus labitur, et longius Iudas, cum barbaro militum manipulo, eum proditurus cautissime progreditur.

Dum haec moestissima aguntur, nova et longe alia rerum series ob oculos pan-

¹ Cfr. fasc. sup.

ditur. Ecce prior felix humani generis familia!

Quae pax circa volitat atque animorum concordia! At, ecce Cainus qui, fratre occisurus, eum e parentum conspectu studiose trahit, ... dum in urbe Ierusalem gravissimum omnium facinus paratur. Verum Sanguis Iesu aptiorem in homines misericordiam referet, quam Abelis sanguis odium in auctorem criminis excitaverit!

Interea Iesus ad inimicos procedit. Omnia quae conceptissimis verbis sacri scriptores enarrare consueverunt, graphicè explicantur; et dignissimos plausibus actores equidem praedicaveris, in sua quaque persona, quae minutissima repreäsentat in Evangelii descripta.

Qua oris vultus maiestate Iesus ad milites accurrit, eosque uno verbo humili prostravit! Petrus vero, ut magistrum strenue defendat, gladio Malchum percutit, et subito graviter a Iesu corripitur! Pavidus fugit, at postea moestus Magistri vestigia persequitur, et in Synedrium timidissimus penetrat. Incredibilis hīc hominum multitudo fremens animis versatur, saevitque ignobile vulgus. Hīc Petrus, postquam ter se Iesum novisse negavit, in Iesum offendit. Oculis vultuque magistri commotus, flens se se a nefariis illis aedibus proripit...

Interea apud moenia urbis duae afflictissimae mulieres incedunt, Mater Iesu et Maria Magdalene! Hisce divinitus est obvius Petrus, qui illacrimans ad Matris pedes provolutus, peccatum libero ore fateatur, veniamque postulat.

Venit en forte Iudas, cui sic, Deo adiuvante, novissimum perfugium salutis exhibetur... Hic diu e contra tacitus stat, atque «atrocis odii tantos volvens sub pectore fluctus» furens Annae domum ingressus, pecuniam iratus proicit...

Eum mulieres adspectu invitant, Ipsa divina Mater se veniam petituram polli-

cetur... At ille immobilis in odio obstinata mente permanens, omnia spernit, et tandem, agitante eum Satana, laqueo se suspendit.

Hīc optime ad visionem biblicam reditus.

Cainus hoc illuc pererrat, nec ullam quietem invenit. Abelis enim imago eum quocumque insectatur. Ipse vero in proposito malo pertinax, potiusquam veniam demisse petat, praefert impie Dominum blasphemare atque necem subire.

Huic visioni altera succedit.

Qui tristis moeror! Job in publico sterquilino miserrime languescens, a familiaribus tribusque amicis turpiter corripitur, quibus se perperam innocentem praedicit. Quo purior at castior est Iesus, quem ille refert!

Post haec, seniores populi ad Praetorium incusantes Iesum adducunt.

Pilatus vero, dum in Iesum inquirit, ab uxore trepide monetur, ne eum condemet atque in ruinam incidat. Qui prudenter occasionem adipiscitur et lumbens ad Herodem eum iudicandum adduci iubet.

En Herodis aedes regales, in quibus rex luxuriosus et nece natorum sanguinolentus patens, pacem simulat, dum suorum criminum memoria miserum in modum animo laceratur.

Quid de Herode eiusque animi crudelitate memorem? Omnes de immanitate regis terrifice loquuntur, et propter filiorum internectionem vulgo dicitur melius suem esse quam Herodis filium. Et filios passim territantes ob eius saevitatem omnes scriptitant, et poëtae versibus exornant. Iuvat propterea haec in exemplum proferre:

... eis hiatum

In gremio matris formidat rusticus infans.

Eius aula luxuriam redolet atque crudelitatem. Quae ex ipsis foeminarum frontibus nequitia atque effusa lascivia pellucet!

Superbe Iesum excipit, atque adstantibus foeminis, summa curiositate interrogat. Iesus vero tacens hominis impudicitiam corrigit. Herodes perfurit, et se se ulisci reputans, militibus eum ad illudendum tradit.

Pilatus denuo studet pro viribus Iesum liberare, atque tamquam ad ultimum perfugium, eum ad salvandum cum Barabba proponit. Fremit haec audiens populus «serpitque per agmina murmur».

Silebo quae tetrica in Iesum moluntur et palam actores vocibus et habitu parant; non vero incredibile puerorum studium, qui hinc inde irruentes, animosi in forum proripiunt, et milites questibus rogam, ut Iesum in libertatem vindicare velint: et ore et vultu modo a patribus, modo a scribis postulant queritantes: «Parce pias scelerare manus!». Quamobrem Pilatus commotus, at virtute vacuus, puerorum fortitudinem admiratur, sed potius furorem populi pertimescens iniuste innocentem damnat.

Ut quodammodo spectatores aliquid solatii habeant, post tot tetrica hominum facinora, en visio suavissima in Iosephi opificis taberna. Quae habitantibus quies! Ioseph ad mensam operi incumbit, et in crucis formam forte trabem studiose runcinat. Nonnulli milites romani ei hoc opus conficiendum committunt. Iesus puer undecim annorum sub nutriti patris disciplina, cedrum illam inscius diligenter levigat, quae in eius necem divinitus destinatur. Virgo mater, haud longe sedens, tristis veluti futuri praescia, suspirans desinit stamina ducere. Timet enim ne illa ipsa sit Crux a Patre adsignata. Internubila, vix adparens, cernitur mira Angelorum turba, qui stupescentes sibi invicem crucem indicant, quae tot mysteria condit. Puer modo dulciter subridens, crucem suis manibus confessam hilari vultu osculatur. Interea Romani milites cruces commissas recipiunt, et suam Iesus salutat.

Mutatur scena, et Iesus, ab Herode reversus, suisque iterum vestibus indutus, crucem suam moriturus amplexatur.

Hīc biblica sequitur imago. Viri, mulieres, et pueri, venenosis vulneribus languescentes iacent, quibus Moyses, divinae misericordiae interpres, Crucem cum serpente aeneo in victoriae signum proponit. In eum qui religiose respicit, in pristinam salutem restituitur. Multi laetantes hoc signo respicientes sanantur.

(Ad proximum numerum).

SUBALPINUS.

EPISTOLARE SOCIORUM COMMERCII

HERMINIUS M. IACOBELLI sodali optimo
EMMANUELI Jovē C. M. F. salutem.

Maximas tibi gratias reffero, mi Jovē; non solum quia ad litterarium periculum, de quo in Commentarii nostri fasc. XI ann. MCMXXII volens lubensque accessisti, sed etiam de amica sollicitudine tua, qua me semel invitatis iterumque ad meam tandem sententiam aperiendam, de novis nonibus iamdiu propositis, latine redditis. Enimvero iamdiu edicendo paratus eram quid de illis modeste sentirem, et sentiam. Sed quum plerosque viderem innocentem certamine magnopere delectari, simul atque in diversa abeentes, aliquantulum retardare malui, eo usque saltē placuerit praeclarissimis sociis, dulces rivos claudere, iucundaeque pugnāe finem impone. Interea ad pleniorē intelligentiam verborum, nonnulla desuper addam, quibus proposita interius videantur, meliusque eviscerentur.

Quid volunt Itali quando vocant *Chincaglieria?* In re mercatoria nomen indicat speciale diversarum genus mercium et parvi pretii, quae merces minime redderentur per vocabula *minutias, tricas,*

elegantias, nugas, hisque similia, adeo ut huiusmodi vox, labentibus annis, necessaria evaserit, in tantum, ut Fanfanus, quamvis illam notae dignam tradat, ipsam tamen minime respuat. Est illa quidem gallica genere, *quincaillerie*, sed iamdiu Ausoniae fines attigit, in eaque grata virescit.

Quid *Linoleum*? Extraria vox et ipsa, commercii commodo efficta; ex lino oleagine simul unitis constat. Mixtura est oleariis ex substantiis obstrictis (*vulgo ossidate*) subereque contuso, quae textura cannabina vel corchorea illinitur eo usque ut aliquid in promptu habeas, quod maioris firmitatis, longiorisque diuturnitatis exstet ceratis linteis, quae venundari solent. Pavimentis, tectoriis, mantelibus, aliisque adhibetur huiusmodi.

De *Statistica* autem dicam statim quod sentio: e latīno status ab *τάπης* est quidquid opes constituit et nationis vires. A Moreau De Ioannes dicitur: « Quae res omnes reipublicae gestas numeris expositas amplectitur *scientia* ».

Duplici significacione accipi potest: pro hominum numeratione, et est *Civium recensio* vel *descriptio*, pro incolarum simul et bonorum reipublicae numeratione; *Publicae rei census*. Hinc etiam nomen *Statista* indicat *rērum cīvilium peritum*, et brevius *virum cīvilem*.

Iuvat nunc alia latine vertenda propnere, extra Italiam quidem nata; sed in Italia hospitaliter excepta.

Haec sunt:

I *Boxe* - II *Sport* - III *Nikel* - IV *Autobus* - V *Dreadnought*.

Cura diligenter valetudinem tuam et litterarum bono et tuo.

Magna est virtus si non laedas, a quo laesus es; magna est fortitudo, si etiam laesus remittas; magna est gloria, si cui potuisti nocere, parcas.

ISIDORUS, in *Soliloq.*

EX ITALIS URBIBUS

Ampliā litoris Veneti instauratio.

In agro Portus Mauritii, vulgo *Portogruaro*, est celebris balneorum statio, ad quam, animi causa atque iocorum, beatiores homines, adpetente aestate, convenire quotannis consueverunt. Et ipsa occasio ac rerum circumstantium adspectus calumniantium invidiam olim acuebat. Namque haud longe, secus maris Adriatici litora, est ampla atque molesta admodum ariditas, quae etiam atque etiam labentibus saeculis, crevit ad Tilaventi fluminis exundationem, cuius aquae, potiusquam recto in mare influerent, sistentes interscopulos, magnum terrarum spatium invaserunt:

*Restagnantes gurgite vaslo
Effigiem in pelagi lacus.*

Quo nomine, qui peregrini ex ea parte Italianam peterent, vel qui occasione balneorum per otium diutius remanerent, hasce terreni miseras digito per irrigionem monstrabant; quotidie Italorum ignaviam insimulare videbantur, quod tam immensum agri spatium incultum patrentur, dum multi Itali, necessitate compulsi, longinquas Americanas regiones peterent. Oh felices Itali sua si bona noverint! Et alii populi etiam pauperiores hoc audacter fecerunt; et opera atque ingenio, quod natura ipsis recusaverat, abundantius compararunt.

Quod parum antea erat in votis, nunc nonnulli, ubi primum est profligatum terrimum gentium bellum, improbis diuturnisque difficultatibus rerum superatis, manum operi faciendo alacres admoverunt et ausu utique romano, suoque aere, opus inchoarunt. Hi enim, aiebant: Si fortuna, uti solet, audaces iuvabit, nos paucis post annis, et hoc magnificum opus absolturos esse speramus. Quod faustum fuit et, Superis adiuvantibus, felicissimum.

Quamobrem, quod olim a Pio VI P. M. admirantibus populis, incoptum est, et alii accesserunt, apud *Paludes Pontinas*, nostra aetate factum esse cernimus. Magnum enim spatium, ipso studio atque praescripto Leonardi a Vincis, inventisque recentioribus adacto, iam mirum in modum colitur, seriturque, atque in hominum utilitatem est redactum.

Non est meum, et res a mea mente abest, cuncta hominum studia in medium referre; modo sed memorare. Paullo ante at tacite, a loco cui est nomen *Bevazzana*, in litorē Venetorum ad portum *Lignatum*, grandis fluit aminis aquis iam stagnantibus conlectus, et latissima agrorum planities videtur, in qua laetiores iam segetes crescunt, sata bouisque labores prosperantur; hic radiant flores et prati oculorum viva voluptas. Sed, labentibus annis, et alia passuum millia, in agricolarum auxilium vertentur. Namque in praesentiarum multi iam colliguntur frugum manipuli, audent et *tenui ritem committere sulco!*

Si patres e sepulcris capita sorte tollerent, et tot filiorum bona viderent, quid dicerent? Sua iam litora noverint?

Unum restat, ut nostri in proposito maneant, et melius adlaborantes, aëris pestilentiam corrigant atque repellant. Quod faxit Deus.

SENIOR.

COMMUNIA VITAE

CORNELIUS.¹

COR. Vos vicissim, fratres, salvere iubeo.
PAT. Quid vos extra domum sic est moratum?

QUIN. (*Sese purgare contendunt*). Cena nondum est omnino apparata.

¹ Cfr. fasc. sup.

TIT. Necum sexta delapsa est, mi Pater, ad quam Mater nos per Cornelium excitavit domum.

PAT. (*Benigne adsatur*). Non est hoc quod a vobis quaero: satis novi equidem vos dicto admodum audientes esse.

COR. Atqui novisse vult Pater quid cum amicis colloqui modo fueritis.

PAT. Ita mech'cule; nam egisse videmini iam nescio quid de Messia, ut Cornelius clepere potuit.

TIT. De Illo coquendom totus fuit sermo a discessu nostro ex schola.

PAT. Miror profecto satis: ea cur ita?

QUIN. Nonne quidpiam ad tuas pervenit aures de luctuoso quodam facinore nuperrime apud Iudeam perpetrato?

PAT. Audivi sane plura, nec aliter fieri potuit.

TIT. In ore equidem est omni populo.

QUIN. En tibi fons prolixae conversationis nostrae.

PAT. Eequid? (*ad Titum versus*) Quid causae fuit, mi Tite?

TIT. Dicam libens. Ludimagister, qui, ut nosti, res omnes ad medullam perscrutatur, nobis quoque huiusmodi luctuosi eventus causam penitus endatam voluit.

QUIN. Certo scio, mi Pater, eam cognoscere tibi volupe fore.

PAT. Actutum res exequi ne cessetis rogo.

QUIN. Vin' tu, mi Tite, hanc Patri gratiam habere, an potius id officii pergrati quidem mihi concedis?

TIT. Tu procul dubio cuncta melius recordaberis.

QUIN. Est tibi gratia, frater. Tu vero quidquid me fugerit addito semper, ut Patri cumulate faciamus gratum.

COR. Mihi quoque gratissimum erit res tam iucundas percipere auribus.

PAT. Rumpe iam moras, Quinte carissime.

QUIN. Igitur ubi primum quisque alumnorum suum occupavit locum, ille ani-

mo aperte commoto cathedrae assidet.

TIT. Commotio alacris ostendebatur, nonne, mi bone?

QUIN. Sic enim vero. Postea calide ad hunc incoepit modum: « Inscios vos non esse puto illius vere inhumanae caedis quam rumor quoque transvexit ».

TIT. Tum ihuic, Pater, annuimus plures, dum ille prosequitur sermonem suum.

QUIN. « Exsecranda - inquit - illa Herodis nequitia; sed hic eventus per se fatalis praeconium populis erit et quidam perceptibile satis adventi iam in mundum Messiae ».

TIT. « Quorsum tandem ista? » alius ad alium mussitabamus omnes. Sed ille... dico, Quinte.

QUIN. Ille itaque tacitis respondens rogationibus nostris: « Vulgabitur - adiunxit - huius caedis causa, quae nulla est alia, ut traditur, quam Herodis timor de amittendo regno, nato denique rege a populo Israël spectatissimo, quem e vivis ipse sublatum statim voluit, ne capiti suo olim deficeret corona. Qum igitur Messias speraretur futurus orbis Servator, quaerentur undique signa praeclari huius adventus, quae adsunt hercle! eaque non obscura ».

PAT. Babae! Quinte fili! Numquid hucusque desideratur praeterea, mi Tite?

TIT. Minime quidem: bene procedit oratio.

QUIN. Deinde, ni fallor, cooperunt cuncti rogare, ut de argumento amplius dissereret. Nec fuit ille saepius rogandus, quippe cui commodum erat unum hoc in animo. Tunc porro sic ille profatur: « Aptid Iudeos complures exstant libri caelite inspirati numine, quos ideo sacros vocant, quosque ipsem in graecum translatos saepicule volutavi manibus. Ex eis igitur evidentissime constat, di-

vinum Regem universi orbis Dominatorem nunc temporis suisse aduentum ». Tunc cuiusdam Iudeorum magni Prophetae aliqua protulit graeca verba, quae statim in vernacula lingua fideliter, quod asseruit, traduxit. Crucior vere ea memoria non tenere!

TIT. Ne te crucies; ea et alia in chartulis adnotavi sedulo.

QUIN. Probissime, mi frater: aspersisti aquam!

TIT. Suntne haec? *Ab exitu sermonis ut iterum aedificetur Ierusalem usque ad Christum ducem hebdomades septem et hebdomades septuaginta duae erunt.*

QUIN. Haec eadem, carissime: operae pretium erit tuas chartulas praestu habere ad ea quae sequentur.

TIT. Tu ergo narrare pergas dum ego in manibus retineam chartularium, ut verba textualia reddam.

QUIN. « Eas igitur hebdomades - addidit ille - nostris expleri temporibus omnes in unum testantur sapientes ». Deinde praceptor altius procedens ex primo populi Hebraici libro, qui Genesis appellatur, aliud repetit argumentum. Estne in chartulis?

TIT. En tibi: *Non auferetur sceptrum de Iuda et dux de femore eius donec veniat qui mittendus est, et Ipse erit spectatio gentium.* Annon id est?

QUIN. Ita certe: « Et sane - pergebat magister - quis non advertit animo hac nostra tempestate bonos omnes in mundo magnam instanter, instantissime salutem exspectare atque ideo eius Servatorem? ». « Id etiam temporis est - quod ipse ludimagister asserebat - nec noscitur aliud, quum gens nostra, imprudens equidem de Iudei genere sceptrum auferens, tradensque Herodi Idumaeo, hoc vaticinium certum effecit. Vos-

metipsi nonne diebus utique nostris Iani fanum penitus conclusum videtis toto orbe in pace composito? Aures ergo admovete ad aliud Iudeorum vatem, qui etiam de futuro canebat Messia ». Eius verba ipsem probe recordor: *Orietur in diebus illis iustitia et abundantia pacis.* Nonne sunt haec verba, Tite?

TIT. Ita ut sonant, nec plus nec minus.

QUIN. Ille nimis multa addidit postea de sacris Iudeorum libris, quae hic meminisse opus quidem non est.

TIT. Quin citius ad nostros devenis vates?

QUIN. Sustine, Tite. Conquerebatur ludimagister quod fere omnia sibyllarum oracula desperita forent quae tota de tanto Messia erant: « Quae-dam - inquit - tantum Cumana Romae in Capitolio secreta asservantur, ex quibus aliquid ad Vergilii aures pervenit, quodque manifestum tradidit in eius eclogarum libro et quidem in quarta ecloga paucis abhinc annis evulgata ». Non pauci ex auditoribus eclogam illam secum ferre murmurabant, quos inter Titus, cui poetae sunt in deliciis. Nonne, mi frater?

TIT. Eandem nunc nunc mea manu conscriptam gesto.

QUIN. Ipsam de caelite Rege ab initio usque ad finem agere exploratum omnino est.

TIT. Eccum. Si libet, Quinte, ipse legam Patri eos potissimum versiculos, ad quos attendere iussit ludimagister.

QUIN. Illud optimum censeo.

TIT. Pace vestra igitur. Vates sic orditur, quasi hucusque inaudita proferre vellet:

Sicelides Musae, paulo maiora canamus;
et inferius:

Ultima Cumaei venit iam carminis actas,
magnus ab integro saeclorum nascitur ordo;
iam reddit et Virgo, redeunt Saturnia regna.

QUIN. Animadvertis, mi Pater, hanc Virginem omnes qui sapient eius Matrem castissimam interpretari.

TIT.

Iam nova progenies caelo dimittitur alto.
Tu modo nascenti Puer, quo ferrea primum
destinet ac toto surgens gens aurea mundo
casta fave, Lucina; tuus iam regnat Apollo.

QUIN. Hucusque de Eius auspicio adventu; nunc ea perlege quae ad Illius vitam attinent.

TIT. Aures, quae so, arrigite:

Te duce, si qua manent sceleris vestigia nostri
irrita perpetua solvent formidine terras.
Ille Deum vitam accipiet, Divisque videbit
permixtos heroas et ipse videbit in illis,
pacatumque reget patriis virtutibus orbem.

QUIN. Resiste, mi Tite. Quae sequuntur, Pater, sunt bona cuncta late atque poetice descripta universo orbi ex Eius vita obventura. Illud tantum notatu dignum est:
... quae si poteris cognoscere virtus.

TIT. Sinite, Pater ac Frater, me venia vestra extremam huius eclogae partem recitare, ubi Vergilius Magni Regis cupiens faustos videre dies sublime concinit:

Aspice venturo talentur ut omnia saeclo.
O mihi tam longae maneat pars ultima vitae
spiritus et quantum sat erit tua dicere facta!

Incipe, parve Puer, risu cognoscere Matrem.

QUIN. Sat plura, Tite care. Nos, optime Parens, arrectis omnia auscultantes auribus, longis subinde non potuimus non iterare sermonibus, sique tota fugit non modo docendi hora, sed tempus etiam reliquum usque adhuc.

(Ad proximum numerum).

E. Iovè.

Nimium praeceps est, qui transire contendit,
ubi conspicerit alium cecidisse.

S. AUGUSTIN. in Serm. de Ascens.

PRO IUNIORIBUS

Parvum antibarbarum.¹

Augmentare - Augere; Amplificare.²

Augmentum - Accessio; Incrementum.

Austeritas (vitae) - Vetus cultusque asperior.

Auxiliator - Adiutor.

Axioma - Effatum; Pronunciatum.

Baccalaureus - Prima laurea donatus.

Balbuties - Linguae haesitantia.

Baptisma (Baptismus) - Sacrum lavacrum; Initia Christianorum; Sacra initiatio.

Baptisterium - Lavacrum; Fons salutaris lavaci.

Baptizare - Lavacro obliui sacro; Sacris Christianorum iniciari.

Barbaricus - Barbarus.

Beaticare - Beatorum numero addere; Beatorum ordinibus adscribere; In Beatorum numero ponere; Beatorum caelestes honores decernere.

Benedicere - Bene precari; Pacem et veniam a Superis precari; Fausta cum prece dimittere.

Benedictus (locus) - Lustratus; Piatus; Expiatus.

Benefacere - Beneficium in aliquem conferre.

Benefactio - Beneficentia; Beneficium.

Benefactor - Beneficūs; Munificus; Patronus.

Beneficium ecclesiasticum - Titulus; Censu et munus Sacerdotis.

Beneplacitum - Arbitrium; Arbitratus; Voluntas; Nutus.³

Bene sit - Benigne sit.

¹ Cfr. fasc. sup.

² Ita *Augmentator* - Amplificator.

³ Interdum etiam: Libido.

Bene vivere - Pure casteque vitam colere.⁴

Bestialis - Inhumanus; Ad naturam bestiarum accedens; Bestiis conveniens; Bestiarum more.

Bibere in salutem (pro salute) aliorum - Propinare alicui.²

Biblia - Divinae (Sacrae) litterae; Libri sacri; Codex sacrarum litterarum.

Bibliothecarius - Bibliothecae custos (praefectus); Curator (Magister) a bibliotheca.

Biformis - Biformatus.

Birretum - Quadratus pileolus; Quadratum galericulum.³

Blanditor - Adulator; Assentator.

Blasphemare - Maledictis Deum incessere; Impias in Superos voces (Impia verba) emittere (iactare); Scelesti lingua Deum lacessere.

Blasphemia - Exsecratio.

Boatus - Clamor magnus; Mugitus.

Bona conscientia - Animus integerimus; Mens nullius culpae sibi conscientia.

Bona opera - Pietatis studium; Morum sanctitas. - *B. o. facere*: Pietati (Morum sanctitati) studere; Virtutum officiis fungi.

Bonum latinum - Latinus; Latinitas.

Borealis - Aquilonius; Septentrionalis.

Brachium saeculare - Potestas (Imperium; Iurisdictio) magistratum.

Breviare - Breve aliquid facere; In compendium redigere; Ad iustum brevitatem revocare.

Breviarium - Compendium; Epitome.⁴

Brutum - Bestia; Animal; Pecus.

¹ Vel, si ita res sit: Laute indulgenterque vivere.

² Etiam: «Bene tibi! Bene mihi!» atque si de absenti: «Bene Caio! Bene Caiae!».

³ *Birretum quod noctu capiti aptatur*: Nocturnus pileolus; Calantica ad noctem.

⁴ Quum indicari velit Sacerdotum liber ita vulgo nuncupatus: «Codex sacrarum (statarum) precum; Sacer libellus sacerdotalibus horis ex formula person vendis».

Bulimum - Cestrum.¹

Bulla - Pontificium (Publicum) diploma; Litterae Apostolicae (Pontificiae).
Burgus - Pagus; Vicus.²

Caecutire - Caecum esse; Oculis captum esse.

Caeremoniosus - In caeremoniis custodiendis diligentissimus; Caeremoniarum observantissimus. - Et etiam: Homo officiorum nimius; Ad satietatem officiosus; Immodicæ urbanitatis homo; Urbanitatis plus nimio affectans.

Calculare - Computare; Ad calculum vocare; Calculum (Numerum) subducere.³

Calendarium - Fasti.

Calumniouse - Per calumniam; Per iniuriam.

Calumniosus - Malignus; Criminous.

Calvinista - Calvinianus.

Camaurus - Cedaris.

Cambium - Nummorum commutatio; Collybus.

Camera⁴ - Cella; Cubiculum; Schola.⁵

Camerarius - Cubicularius; A cubiculo.⁶

Camerlingus - Quaestor; Praefectus (Praeses) aerarii.

¹ Inde: «Imagines cestro describere». - *Bulino incidere*: Aera caesim punctimque caelare.

² Itaque Burgi incola: Paganus; Vicanus.

³ Itaque *Calculatio* - Computatio; Calculus; Numeratio; Rationes (ex. gr. Astronomicae).

⁴ «Camera» apud Latinos est «tectum incurvum ad formam testudinis».

⁵ Itaque: *Camera mortuaria* - Cella corporibus defunctorum ad tempus (pro tempore) adserandis. - *Camera Capitularis* - Schola Ordinis (Collegii) Patrum Canonorum, etc. - Sed: *Camera Apostolica* - Mensa publica Pont. Max. - *Camerae Apostolicae*.

Praeses - Prior XII virorum Urbi curandae. - *Clericus Camerae* - Ex XII viris Urbi curandae. - *Clericorum Camerae Decanus* - Senior collegii Curatorum Urbis.

⁶ Inde: *Camerarius secretus Sumini Pontificis* - Cubicularius intimus Pontificis Maximi. - *Camerarius honoris* - Cubicularius honorario munere. - *Camerae Magister* - Magister admissionum (ab admissionibus) - *Camerae submagister* - Proximus ab admissione.

Campana - Aes campanum; Nola.

Campanile - Turris.

Campanula - Tintinnabulum.

Cancellaria - Curia; Tabularium publicum.¹

Cancellarius - Ab actis; A diplomatis; Scriba. - Publici tabularii rector; et sim.

Canonizare - In sanctorum numerum referre; Sanctorum ordinibus adscribere; Caelestes religiones (honores) decernere.

Capessere (opportunitatem; rationem) - Arripere (Inire) rationis viam.

Capitale - Sors; Caput; Summa.

Capitalizare - Nummos expendere non minibus certis; Pecuniam in aliqua re occupare; Suas rationes in aliquam rem conferre.

Capitulatio - Pacis (Deditiois, et sim.) leges (condiciones). - *In capitulationem venire*, **Capitulare** - De conditionibus pacis (deditiois, etc.) agere.

Capitulus (Canonicorum, et sim.) - Collegium; Ordo. - Sacrum religiosae familiae comitium (concilium; religiosae familiae conventus).

Cappa (Canonicorum) - Pallium Canonorum - **Cappa indutus (de religiosis sodalibus)** - Sodalis (Frater) albatus, atratus, russatus, et sim. pro vestis colore.

Cappella - Sacrarium; Cella; Aedicula.

- Exempla: Cella maxima; Cella Sacramenti Augusti (Cella Corporis Christi); Cella corporum sanctorum; Cella familiae hypogeo imposita; Sacrarium avitum; Sacrarium privum; Aedicula Mariae Opiferae, etc.

Cappella Pontifica (Papalis) - In sacrarium pontificalis domus Purpuratorum Patrum conventus ad sacram (vel: ad concionem, ad pompam et sacram; ad parentalia; ad defunctorum expiatio-

¹ Sive, iuxta res, de quibus agitur: «Regium, Aulicum, Provinciale», etc.

nem, ad mysteria),¹ adstante Pontifice Maximo.²

Cappellanus - Curio minor; Adiutor Curionis; Curio sacra in subsidium administrans. - *Cappellanus militaris* - Asperis valetudinariorum militarium.

Cappuccinus (sodalis) - Sodalis franciscalis capulatus.

Capsa (nummaria) - Aerarium; Arca.³

Captivitas - Servitus; Servitutis conditio; Captivum esse.

Caput (alicuius Ordinis, Officii) - Princeps; Antistes; Praepositus; Magister.

Cardinalatus - Romana (Sacra) Purpura.⁴

(Ad proximum numerum).

I. F.

¹ Conventus hic feria VI in Parasceve celebrabatur.

² Nisi intersit Pontifex, habebitur *Cappella Cardinalitia*, quae ita indicari potest: « Sacrum sollempne ad..., adstante Purpuratorum Patrum Senatu ».

³ Hinc: Arcarius; Praefectus (Quaestor) arcae publicae, militaris, pecuniae alimentariae, in subsidium egenorum, etc. - Arcarii libri sunt: Calendarium pecuniae - Codex accepti et expensi.

⁴ Itaque: *Ad Cardinalatum promoveri* - Inter Purpuratos Patres adlegi (cooptari); In Purpuratorum Patrum sedes recipi; Meritorum fructum ferre Romanam purpuram, etc. - *Cardinalatum recusare* - Purpurae se honore abdicare.

ANNALES

Amicitiae et commercii foedera.

Faustis equidem auspiciis novus annus advenit; vidimus enim, non sine animi laetitia, nonnullas amicitiae et commercii initias conditiones, quae ad universam pacem tandem restituendam profecto amplioram viam pudent. Primum igitur huiusmodi pactum obstrictum est a Gallis tum cum Polonorum, tum cum Czecho-Slovacorum civitate; quae quidem argumentum praebuerunt coniicendi, fore ut nulla dein-

ceps aemulatio aut simultas institui possit inter maiorum Europearum nationum societatem et minorum pariter societatem constitutam. Quae quidem minorum nationum communitas Bellogradi die IX superioris mensis Ianuarii convenit ad mutua negotia amice disceptanda, ac praesertim de recognoscendo novo Russorum regimine, in respublicas tres distributo, Russicam, Ukrainianam et Ruthenicam, quod iam Poloni ex parte sua comprobaverant.

Sed tamen maioris momenti habendum est foedus, quod Itali, die xxviii eiusdem Ianuarii mensis, Romae ferierunt cum Slavorum legatis; quippe quod longo eique satis noto discrimini finem iuiposuit. Per idem foedus enim Flumen urbs Italiae addicta est, Baros portus Slavorum regno datum, qui itaque novum suum huic proximum non amplius creabunt; in Flumano autem portu in Slavorum commodum locatia specie parvum navale per annos quinquaginta est concessum. Cautiones pariter statutae sunt tum de commerciis intra duos populos, tum de rationibus domi militiaeque servandis belli causa. Denique, Apostolica auctoritate assentiente, Slavonicis catholicae religioni addictis urbanum templum S. Hieronymi est attributum, tamquam propria nationis ecclesia.

**

Germanorum motus.

Germanorum populus civilibus discordiis etiamnunc agitatur. In Palatinato, seditionis factio, quam aliunde excitatam dictitant, a Germanorum imperio illam regionem avellere conata est. Revera suis iuribus suisque legibus gubernium creatum est, eique Heinz praepositus, qui vero statim occisus est.

Interim Germanicae civitatis praesidi Franco-Belgarum litterae traditae tandem sunt, quibus recentibus Germanorum propositis circa debita solvenda atque damna

reparanda negativum omnino fere responsum dabatur. Quod tamen non impedivit quoniam peritorum collegium ad oeconomicam Germanorum hodiernam vim perpendendam constitutum, Berolini congregaretur muneri que suo initium faceret.

**

Varia.

In Anglia, quemadmodum coniicere licet, ad rerum summam « laboris, - quae dicitur, - pars » assumpta est. Ramsay Mac Donald, eiusdem partis praeses, administratorum collegio est praefectus; qui tamen prudentissime quidem, septem tantum ex viginti administris collegas ex socialistis delegit. Inter primores gubernii actus appellatio ad Gallos fuit, ut bona omnium voluntate finis tandem hodiernae Europae incertae conditioni per decretorium conventum brevi habendum imponatur.

In Russia vita functus est Vladimirus Ilitch Ulianoff ille, qui, cognomine Leninus, « Sovietorum » regiminis - quo exitu omnes sciunt - auctor fuit. Natus erat Simbirsk in oppido die x mensis Aprilis MDCCCLXX, et eius funera apotheosis fere extiterunt.

In Graecia Venizelos praeses factus est « constituentis coetus » illius, cuius inter officia erit populum rogare de futuro civitatis regimine. Verum nuncia feruntur, ipsum valetudinis causa a munere sese abdicaturum.

In Italia denique ad diem vi futuri mensis Aprilis nova comitia indicta.

Kalendis Februariis MCMXXIV.

POPULICOLA.

Asperius nihil est humili tum quum surgit in altum.

CLAUD., lib. I.

Quo se fortuna vertit, eo se favor hominum inclinat.

IUST., lib. V

VACUI TEMPORIS HORA

In meis investigationibus, quas assidue exerceo, ut novum aliquid subinde vobis, o lectores mei humanissimi, offeram, nuper inveni Anglii cuiusdam doctoris effatum, inter physicas curationes et **risum** inscribendum esse, eoque magis quod, quum sumentibus nobis turbidam obnubilatamque faciem quinque equidem supra sexaginta vultus musculi contrahantur, vix tredecim ridentibus in aleam provocentur. Ex quibus concludere quoque licet, ad vitandam, praeter repugnantem adspectum, inutilem virium effusionem, omnia, quam maxime possimus, laeto vultu esse accipienda.

Esto quidem; sed quomodo risum educemus? En aliquis medicinae doctor, peritus non minus, qui nobis monet risus machinam ex uno nervo agitari, magnum scilicet zygomaticum illum, qui utramque genam in obliquum transit ac tamquam elastica machinatio tenditur inter zygum et labrorum commissuram. Vix nervus ille trahitur, oris anguli zygoma versus levantur, fit inter labia genasque inflexio, vultusque risum edere incipit. Hic vero alterius huius magistri doctrina alteri, ni fallor, adversari videtur. Nempe plures quam tredecim nervi seu musculi in campus descedunt; sunt primi abdominalis regionis, tergorum et renum; deinde viçissim adducuntur adspiratores et inspiratores musculi, atque diaphragma. Tum risus splenem dilatat, organicas functiones omnes excitans. Neque satis: acidi enim carbonici exhalatio, hilarantium impressionum influxu in respirationis vii augetur, quum, contra, tristi et inquieto animo minuitur.

Ceterum, quidquid de motorum muscularum numero est, id in tuto ponere licet, risum corpus reficere, ut sol domum reficit.

Neque inde mirum, si in amentium hospitiis comica spectacula infirmis praebentur; si oblectantes Indici *haschichi* et rurbrae luces adhibeantur in morbosam melancholiā; si denique artificiosa, ut ita dicamus, laetitia excitetur gasti hilarantibus, quae ex azoti protoxido gigni feruntur, efficiuntque ut qui aërem ex iis ducent omnino cachinnentur.

Hisce positis, ... risum teneatis, amici?

**

Quos hodie a Bernerio decerpsumus **festivi plausus**, a vulgaribus comedibiliū venditoribus Romae fiebant, quum propria festa celebrarent, per Urbem prooperantes cum vexillis, tympanis aliquis instrumentis ad sonum aptis, et vate vulgariter canente, sistentes ante sociorum suorum apothecas, ludosque facientes quae a poëta nostro affabre, uti assolet, describuntur. Nunc mos in desuetudinem omnino cessit, quamvis eius reliquiae, bacchanaliū praesertim tempore, nos, iuvenili admodum aetate nostra, vidimus, quemadmodum nec hodie difficile est, iisdem diebus, personato vati occurrere, mordacia carmina, argumentis ex tempore desumptis, per Urbis vias et plateas fundenti:

Quas agit et celebrat festivo tempore nugas
Vulgus, vulgari carmine Musa canit.
Tympana rauca sonant, auresque fragore fa-

[tigant,

Nec datur, alternis ictibus, ulla quies.
En quaedam apta sono instrumenta feruntur,

[et arcus:

Dulcisona extensas percutit arte fides.
Vexillum oblongum pendet post terga ferentis

Circuit, et sequitur plebis amica cohors.
Est pepo pictus ibi, quin longa cucurbita,

[frondes,

Et poma et vendi quidquid ab arte solet.
Quisque colorata praecinctus veste videtur;

Nam pompas pompis addere quisque amat.

Est rudis, oblongus, lateri haud bene proximus ensis;
Corporis ad motum cuspide tangit humum.
Ante domum sistunt, habitant ubi forte solares,
Ut laus his detur, gloria, plausus, honor.
Hos quidam sequitur praestanti nomine vates,
In laudem hic prompto carmine plura canit.
Est celeber, *Paulus vulgo Pianella* vocatur:
Hic citharam celeri percutit ergo manu.
Elaea dein voce canit, metroque canoro
Laudandos celebrat versibus octo viros.
Horum virtutes, mores et nomina dicit:
Uxorem pulchram, progeniemque canit.
Cunctorum nomen non est fortasse poëtae
Notum, nam canit in pluribus ille locis.
Protinus assistens submissa voce sodalis,
Quae ignorat vates nomina nota facit.
Vix audita, canens, confestim versibus aptat;
Nam huius prompta nimis carmina ab ore
[fluunt.
Vespere mercedem docti capit ille laboris:
Proh mirum! haec solum lucra poësis habet!
Dein ipso adstantes formant in tramite cir-

[cum:

Signifer est medius, ludere ut incipiat.
Brachium inest lateri, quin et curvatur in

[arcum;

Altera vexillum sustinet inde manus.
Explicat, atque effert, dein hoc deflectit, et

[illuc

Motibus in variis regula certa datur.
Dextra sinistra movent servata lege vicissim,

Ordine et alterno, haec proiicit, illa capit.
Depressum circumducit, terraeque propin-

[quat,

Aëris hoc facto murmure radit humum.
Extensus inde super vexillum membra ferun-

[tur;

Imo caudent celeres hoc tetigisse pedes.
Proiicit in sublime, ruit, sed dextra parata

[est,

Impugnatque iterum, ut grande sequatur

[opus.

Lusor et inclinans vexillum quemque salutat
Nubibus, et socium sistere velle monet.

Membra sed in propriis non sese vestibus
aptant:

Sic ornamenta haec esse aliena putet.

Commodat Hebreus vestes, mercede recepta:

Se hisce rudes homines nobilitare putant.
Sed nimis oh quanti unius stat pompa diei!

Usuras nimias gens inimica petit.
Album versicolor circumdat pluma galerum,

Sectaque compositis fit nova barba comis.

Hic iam promptus adest, vexillumque impete
[iactum

Excipit erecta, non sine laude, manu.

Vix operi finis, quum pro mercede laboris
E sociis quidam praemia digna petunt.

Lata, rotunda, micans, argentea lamina fertur,
Atque superficiem sparsa moneta tegit.

Hi quorum ante domum vexilli haec pompa
[peracta est:

Instanti argentum tradere saepe solent.
Vespere de nummis tandem caupona trium-

[phat:

Sic, ut saepe solet, plebs sua lucra bibt.

Sic celebris transit sacrorum pompa dierum:
Hoc celebrata magis, quo venerata minus.

**

Iocosa

Patri Tuccium obiurganti quod in studiorum periculo ne unum quidem responsum magistri interrogationibus fecerit,

Tuccius: Atqui tu bene noscis modestiam meam!

Tuccius: - Cupio imaginem meam photographice expressam, dum in pensa scholastica incumbo.

PATER: - Scilicet imaginem repentina luce effectam desideras.

**

Aenigmata

I (vulgo *Rebus*)
mo animi motus tu
ciliorum

II

(1) Condio idem et servo; (2) per me licet ire, redire.

(1 + 2) Utile nascor olus, sumque salutigerum.

Aenigmata in superiore fasciculo proposita his respondent: 1) *Roma, Amor, Mora, Maro*; 2) *A-mentum*.

IOSFOR:

Libera a pittaciis responsa.

Cl. v. IAC. TAS..., *Tornoduri*. - Ob novum acquisitum socium, plurimas tibi gratias habemus et referimus.

Cl. v. EMM. IO..., *Vici*. - Atqui subnotationis ratio, quam inivimus, ex iustitia manavit! Pecuniae enim pretium apud exterios augetur, non in sua cuiusque civitate. Si itaque in Italia, puta, Hispanica pecunia triplicato pretio emitur, Hispanus autem, pro quo nummus eiusdem valoris atque antea domi est, rem ab Italia acquirat eamque tanti solvat quanti Italici nummis indicatur, nonne pretio ter viliori ipsam habebit quam Italus? Itaque compensationis lex hic fit iustitiae lex. Ceterum amici tui ad eam, si iis placeat, rationem accendant quam « pro ceteris nationibus » in superiore fasciculo (pag. 2) indicavimus; idque sit gratia tua.

IAC. FERN..., *Barcinone*. - De fasciculo I libelli qui inscribitur *Communia vitae* his diebus exactum est. Curabimus ut exemplar saltem unum invenire alicubi possimus, ad faciendum tibi satis.

DRI. VINC.... LAK..., *Kesz. in Hungaria*. - Scriptum tuum accepimus; nullam vero notitiam unquam de calumniosa illa in Hungaros accusatione, quam retundis. An ursi namum ipsi nos tentemus?

A SECRETIS.

AD FONTEM BELLAQUEI

91

ACTIO DRAMMATICA I. B. FRANCESIA.

Gens omnis docet modulari Virginem,
Opem tulisset magno quod Pontifici,
Donari ac Ipso mox caelesti Numine,
Ecclesiae pravis commotae fluctibus,
Atque universis populis Auxilium,
Multis torquentur saepe qui molestiis.

O dies felix, memoranda fastis,
Qua Patri sedes Fidei magistrum,
Triste post lustrum, reducem beata
Sorte recepit!¹

CARD. (*stupens*) Deus, Deus suo dedit Vicario
Aequum laboribus perlatis gaudium.

PONT. Iuvat proficisci: ne sit cunctatio!
Quod imperator propediem venerit
Et ut captivus... Fertur sic a nuntiis.
Adhuc si inveniret nos, malum crederet.
Eamus et nos, clanculum, festino pede.

SCENA XI.

TABELLARII *novis cum epistolis, deinde* CANCELARIUS.

TAB. I. Tibi, Pater Sancte!

TAB. II. Pater Sanctissime!

PONT. ² Proh dolor! Reges maneamus impe-
[rant;

Et hanc adpellant cunctationem gra-
[tiam.

Quid ne sint istae tricae magis timeo...

CARD. Nimis ne velim tangat te anxius timor!
Ad Urbem cito festinantes ibimus,
Sed iuxta veterum morem Pontificum.
Sic autumat regum fortasse arbitrium...
Tibi ergo nulla cordis sit molestia.
Eamus intus in sacrario potius;

Ibi Mariam fatigemus precibus,

Ut omnem nobis libertatem conferat.

CANCELLARIUS: (*ingrediens*) Adest hic alter
[regum tabellarius,

Fert qui Pontifici prementes litteras.

CARD. Fac ingrediatur huc ad nos illico!

TAB. III. Est omne regum nunc qui sunt Pa-
[risii¹

Hisce in epistolis scriptum consilium.

PONT. ² « Deus, Tibi, Pater, cum salute optima
Quod optas omne donet abundantius.
Nos, qui Parisiis nunc versamur Prin-
[cipes,

Pacem ferentes, debellatis hostibus,
Romanum Principem sacrae reipublicae
Iubemus alacres salvere plurimum.
Deus qui cuncta regit sapientia,
Terra marique, duxit Te per aspera;
At admiranda cordis fortitudine
Tulisti probra, carceres, exilium.

Haec admiramur proni in reverentiam,
Et auspicamur dies felicissimos.
Tuis ut tandem terminus laboribus
Ponatur illico, iubemus, volumus;
Utere felix libertate, Pontifex,
Istis in aedibus Fontis Bellaquei;
Decent qui principem clarum p[re]ce-
[teris.

Erunt praesidio foederati principes,
Concordia mundum servant qui inco-
[lumem.
(*Ad proximum numerum*).

¹ Praebet humili vultu litteras.

² Arripit litteras et legit.

Dr. JOSEPHUS FORNARI, Sponsor.

ROMAE. - TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS.

¹ Pontifex sensim sine sensu in se ipsum revertitur.
² Litteras fractis aperit sigillis tremente manu, et
legit.